

**Aanvullend onderzoek
naar vleermuizen, vogels vaste
verblijfplaats en grondgebonden
zoogdieren
aan de Heerendijk 17-21
te Oude-Tonge**

November 2020
P20-098/W1913
Auteur: C. Huibers

Natuur-Wetenschappelijk Centrum
078-6213921
info@nwcadvies.nl
www.nwcadvies.nl

**Aanvullend onderzoek
naar vleermuizen, vogels vaste verblijf-
plaats en grondgebonden zoogdieren
aan de Heerendijk 17-21
te Oude-Tonge**

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, vogels vaste verblijfplaats en grondgebonden zoogdieren aan de Heerendijk 17-21 te Oude-Tonge

Opdrachtgever: De Langen & Van den Berg Vastgoed B.V.

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Veldwerk: Hans Bruning, Annemijn de Groot, Noortje Hermans, Christine Huibers, Goedele Kreté, Jelle Lips, Sara Poppelaars, Victor van Os

Samenstelling: Christine Huibers – van de Velde

Foto's: NWC

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, vogels vaste verblijfplaats en grondgebonden zoogdieren aan de Heerendijk 17-21 te Oude-Tonge. [Samenst.: Huibers, C.] [Foto's: NWC] Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC.

Trefw.: Wet natuurbescherming, vleermuizen, vogels vaste verblijfplaats, grondgebonden zoogdieren, Heerendijk, Oude-Tonge

W1913/P20-098

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, november 2020

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	6
2	Gebiedsbeschrijving	7
3	Wettelijk kader	8
4	Methode	13
5	Resultaten	17
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	21

Referenties

Bijlagen:

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Samenvatting

Onderstaande tabel geeft de conclusies uit voorliggend rapport weer. Voor de volledigheid en om een verkeerde interpretatie te voorkomen, dient ook hoofdstuk 6 (effecten, verplichtingen en aanbevelingen) gelezen te worden.

Soortgroep	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
Vleermuizen	Verstoring middels licht tijdens werkzaamheden.	Zorgplicht; bijvoorbeeld maatregelen om verstoring door verlichting tijdens werkzaamheden en in toekomstige situatie zoveel mogelijk te voorkomen.
Vogels vaste verblijfplaats - Kerkuil	Geen.	Zorgplicht.
Grondgebonden zoogdieren - Steenmarter	Geen.	Zorgplicht.

1. Inleiding

Er zijn plannen om de locatie van een voormalige gasfabriek te herontwikkelen aan de Heerendijk 17-21 te Oude-Tonge. Ten behoeve van de herontwikkeling zullen de oude gasfabriek, opstallen en verharding gesloopt worden, met uitzondering van de 3 bestaande woningen. Ook zal het aanwezige opgaande groen mogelijk (deels) gerooid worden.

Uit een in maart 2020 uitgevoerde quickscan door ECOquickscan is gebleken dat het plangebied gebruikt kan worden door vleermuizen, Steenmarter en Kerkuil. Hierdoor was het nodig om voor deze soortgroepen aanvullend onderzoek uit te voeren om de functie is die het plangebied heeft voor deze soorten te onderzoeken.

De Langen & Van den Berg Vastgoed B.V. heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht gegeven voor het uitvoeren van bovengenoemd aanvullend onderzoek en om te adviseren omtrent de relevante natuurwetgeving.

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de Heerendijk 17-21 in het zuiden van Oude-Tonge (provincie Zuid-Holland). Het plangebied bestaat uit een oude gasfabriek, opstallen, drie bestaande woningen, verharding en opgaand groen (figuur 1). Aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door de Heerendijk, aan de noord- en oostzijde door een watertang en aan de zuidzijde door een ander perceel.

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd).

Voorgenomen plannen

De werkzaamheden betreffen het slopen van de oude gasfabriek, opstallen en verharding binnen het plangebied en het mogelijk (deels) rooien van aanwezige opgaande begroeiing. Hierna zal binnen het plangebied een herontwikkeling met in totaal 11 woonkavels worden gerealiseerd.

3. Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2017 wettelijk vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

De provincies zijn sinds 1 januari 2017 verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en dus ook voor ontheffingsaanvragen.

Om een ontheffingsaanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goed-gekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over;

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende- en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen van ontheffingsaanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten zijn in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1 op pagina 10).

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen

en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

Soorten Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
  - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
  - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
  - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een “positieve afwijzing” afgegeven.

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming

Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet Natuurbescherming:

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Het is verboden:
  - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel A opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
  - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel te beperken.

Overige soorten

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurgebieden en hun bijzondere natuurwaarden vindt onder de Wet Natuurbescherming plaats via Europese Natura 2000 -gebieden. De Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (Natura 2000-gebieden). Voor deze beschermde gebieden zijn aanwijzingsbesluiten opgesteld waarin beschreven staat voor welke (natuurlijke) habitats en dier- en plantensoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld.

Projecten, plannen en andere handelingen die nadelige effecten hebben op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een “bestuurlijk oordeel”, van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van Economische Zaken). Zij oordelen dan dat een vergunning niet nodig is. Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde habitattoets. Uit de habitattoets kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect. In dit geval is er geen vergunning nodig in het kader van de Wet natuurbescherming;
- Er is sprake van een nadelig effect in de vorm van verstoring, maar dit is niet significant en er is geen sprake van verslechtering van aangewezen habitats. Hieruit volgt dat een vergunningaanvraag niet aan de orde is. Wel is een bestuurlijk oordeel van het bevoegd gezag nodig;

- Er is sprake van een mogelijk significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van aangewezen habitats. In dit geval dient een passende beoordeling opgesteld te worden en is een vergunning nodig.

Een 'passende beoordeling' is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten de plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. Zijn er Alternatieven?
2. Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Wanneer er een alternatief bestaat voor de voorgenomen plannen dat niet tot significant nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen leidt, moet dit alternatief gekozen worden. De ecologische belangen hebben in dit geval voorrang op economische belangen.

Wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en/of er voldoende compenserende maatregelen getroffen worden, kan vergunning voor de voorgenomen plannen verleend worden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. De bescherming van het natuurnetwerk is opgenomen in de Verordening Ruimte van de desbetreffende provincie en valt hiermee buiten de Wet Natuurbescherming.

Natuurwaarden van het NNN worden afgemeten aan doelsoorten. Het is belangrijk dat verlies van en winst aan belangrijke natuurwaarden hieraan worden afgemeten. Ruimtelijke ingrepen moeten vooraf worden getoetst op hun effect op het areaal, de samenhang en de kwaliteit van het NNN. Ingrepen die geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hebben, kunnen in principe doorgang vinden. Als echter het tegenovergestelde geldt, hangt doorgang van de plannen onder meer af van het belang van de plannen en van de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie. Hierbij geldt het 'Nee, tenzij-regime'. Per saldo dient de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN te verbeteren. Waar Natura 2000 -gebieden met het NNN overlappen, blijft ook het NNN-regime gelden.

4. Methode

Vleermuizen

Vleermuizen gebruiken het landschap gedurende het jaar op verschillende manieren; door het jaar heen maken ze gebruik van kraamplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijven, winterverblijfplaatsen en jachtgebied. Daarnaast gebruiken ze landschapselementen, zoals bomenrijen en watergangen als vliegroute. Om de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied vast te stellen is gebruik gemaakt van het vleermuisprotocol (maart, 2017) dat dit onderzoek beschrijft. Vanwege de ongeschiktheid als massawinterverblijfplaats stelt het vleermuisprotocol dat tenminste vijf inventarisatiemomenten, verspreid over de periode half mei - begin oktober, nodig zijn om de verschillende functies die de aanwezige bebouwing mogelijk voor vleermuizen vervult zo goed mogelijk te inventariseren (bijlage 2). Uit het ecologisch onderzoek, dat in maart 2020 is uitgevoerd door ECOquickscan, is gebleken dat een deel van de bebouwing in het plangebied over openingen en ruimtes beschikt die door vleermuizen gebruikt kunnen worden als vaste verblijfplaats. Nader onderzoek naar de functie van de bebouwing voor vleermuizen was daarom nodig. Vleermuizen maken gebruik van betimmering, spouwgaten, daklijsten of dakbedekking van bebouwing als kraam-, zomer- en/of paarverblijfplaats. In de winter wordt voornamelijk gebruik gemaakt van spouwmuren, dakpannen en/of betimmering aan gebouwen. De bebouwing binnen het plangebied is door de aanwezigheid van spouwgaten geschikt als kraam-, zomer-, paar- en/of winterverblijfplaats voor soorten als de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

Het vleermuisonderzoek in het plangebied aan de Heerendijk is geheel volgens het vleermuisprotocol 2017 uitgevoerd. In totaal hebben er vijf inventarisaties plaatsgevonden; drie in de kraam/zomerperiode (half mei - half juli 2020) en twee inventarisaties in de zomer/paarperiode (half augustus - begin oktober 2020). Door het uitvoeren van deze inventarisaties zijn alle soorten, die kunnen voorkomen in het gebied, waargenomen en is de functie(s) van het gebied ook voor deze soorten vastgesteld.

De inventarisaties zijn uitgevoerd op 20 mei, 11 juni, 9 juli, 24 augustus en 15 september 2020. De weersomstandigheden (gemiddelde temperatuur, neerslag en gemiddelde windsnelheid) op deze dagen, de start- en eindtijden van de vleermuisinventarisaties en de tijd van zonsondergang (ZO), worden vermeld in tabel 1. De gegevens over de weersomstandigheden zijn ter plaatse gemeten of ingeschat door de waarnemers.

Tabel 1: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en tijd van zonsondergang.

Datum	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Bewolking	Neerslag	Start	Eind	ZO	Aantal waarnemers
20-05-2020	12	1	6/8	Droog	03:00	06:00	05:41*	2
11-06-2020	16	1	0/8	Droog	21:50	00:30	21:59	2
09-07-2020	17	3	8/8	Droog	21:50	00:03	21:58	2
24-08-2020	18	2	1/8	Droog	19:30	23:30	20:45	2
15-09-2020	22	2	1/8	Droog	19:15	22:30	19:55	2

* Zonsopkomst

Iedere inventarisatie is door meerdere waarnemers uitgevoerd in verband met de grootte van het pand. Deze personen stonden zodanig opgesteld dat zoveel mogelijk zijden van de bebouwing in de gaten gehouden konden worden.

Tijdens de avondinventarisaties is vooral gelet op uitvliegende vleermuizen en op vleermuizen die al rond zonsondergang actief waren. Wanneer een vleermuis rond zonsondergang wordt waargenomen, kan dit namelijk op de aanwezigheid van een verblijfplaats in de directe omgeving duiden. Dit omdat de meeste vleermuissoorten rond zonsondergang hun verblijfplaats verlaten en dan naar hun foerageergebieden vliegen. Vleermuizen die rond zonsondergang bij het te onderzoeken object worden waargenomen, hebben nog geen grote afstand af kunnen leggen, waaruit opgemaakt kan worden dat zij mogelijk in het object een verblijfplaats hebben. Gedurende de inventarisaties in de paarperiode is tevens gelet op vleermuizen die sociale geluiden (waaronder werfroepjes) uitsloten en die paargedrag vertonen. Dergelijke geluiden en gedragingen kunnen duiden op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats en/of paarterritorium.

Tijdens de vijf veldbezoeken is gebruikgemaakt van heterodyne batdetectors (type Pettersson D-240X en D-1000X). Met behulp van deze batdetectors zijn de waargenomen vleermuissoorten op naam gebracht en is voldaan aan het vleermuisprotocol van 2017.

Grondgebonden zoogdieren

Het onderzoek naar grondgebonden zoogdieren is uitgevoerd met behulp van wildcamera's. Dit zijn infrarood camera's die beginnen met opnemen zodra ze beweging en/of een warmtebron detecteren. Op deze manier kunnen dieren op een minder arbeidsintensieve manier en zonder stress in hun natuurlijke habitat bestudeerd worden.

De camera's zijn op twee verschillende locaties (foto 1) in het onderzoeksgebied ingezet en hebben beelden gemaakt over de periode van 13 augustus tot en met 7 oktober 2020 (tabel 2). Tijdens het verwisselen van de SD kaartjes is ook gezocht naar sporen.

De beelden die de camera's in het veld hebben gemaakt zijn op de computer bekeken waarbij alle door de camera's vastgelegde diersoorten genoteerd zijn. Ook zijn notities gemaakt over het gedrag dat de dieren vertoonden.

Tabel 2: Data waarop de wildcamera's geplaatst, gecontroleerd en weggehaald zijn.

Datum	Activiteit
13-08-2020	Plaatsen van 2 wildcamera's
24-08-2020	Wildcamera's controleren
11-09-2020	Wildcamera's controleren
07-10-2020	Wildcamera's controleren en weghalen

Foto 1: Geplaatste camera voor een opening in de gasfabriek.

Vogels vaste verblijfplaats

Met het onderzoek naar de Kerkuil (*Tyto alba*) is gekeken of deze soort het plangebied gebruikt en welke functies het gebied heeft voor deze soort. Hiervoor zijn er drie inventarisatiemomenten geweest op 9 juli, 24 augustus en 15 september 2020 vanaf een half uur na zonsondergang tot ongeveer twee uur na zonsondergang. Deze bezoeken zijn gecombineerd met de vleermuisinventarisaties. De weersomstandigheden (gemiddelde temperatuur, neerslag en gemiddelde windsnelheid) op deze dagen, de start- en eindtijden van de Kerkuil inventarisaties en de tijd van zonsondergang (ZO), worden vermeld in onderstaande tabel.

Tabel 3: Weersomstandigheden, start- en eindtijd voor inventarisatie van de Kerkuil.

Datum	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Bewolking	Neerslag	Start	Eind	ZO
09-07-2020	17	3	8/8	Droog	22:15	00:03	21:58
24-08-2020	18	2	1/8	Droog	21:00	23:30	20:45
15-09-2020	22	2	1/8	Droog	21:10	22:30	19:55

De gegevens over de weersomstandigheden zijn ter plaatse gemeten of ingeschat door de waarnemers.

5. Resultaten

Vleermuizen

In totaal zijn er vier vleermuissoorten waargenomen; de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en de Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). Tijdens iedere telling zijn meerdere gewone dwergvleermuizen jagend en passerend waargenomen rondom de bebouwing. Er zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de bebouwing binnen het plangebied. Ook zijn er geen aanwijzingen gevonden dat het gebouw als (massa)winterverblijfplaats gebruikt wordt. Daarnaast zijn er geen paar- en zomerverblijfplaatsen aangetroffen in de bebouwing. De aanwezigheid van een verblijfplaats van vleermuizen in de bebouwing is daarom met zekerheid uit te sluiten (tabel 4).

Tabel 4: Vleermuiswaarnemingen plangebied Heerendijk te Oude-Tonge.

Datum	Waargenomen soorten	Aantallen en gedrag
20-05-2020	Gewone dwergvleermuis	Tenminste één foeragerend en passerend individu aan alle zijden in het plangebied.
	Ruige dwergvleermuis	Tenminste één foeragerend individu ten noorden van de gasfabriek.
	Laatvlieger	Enkele foeragerende (≤ 3) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
11-06-2020	Gewone dwergvleermuis	Enkele foeragerende (≤ 3) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
	Ruige dwergvleermuis	Tenminste één foeragerend individu ten noorden van de gasfabriek.
	Laatvlieger	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
09-07-2020	Gewone dwergvleermuis	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
	Laatvlieger	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
24-08-2020	Gewone dwergvleermuis	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied. Sociale geluiden gehoord in het gehele plangebied . De sociale geluiden zijn bij foeragerende en/of passerende individuen gehoord.

	Laatvlieger	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied.
	Rosse vleermuis	Tenminste één foeragerend individu ten noorden van de gasfabriek.
15-09-2020	Gewone dwergvleermuis	Enkele foeragerende (≤ 2) en passerende individuen aan alle zijden in het plangebied. Sociale geluiden gehoord in het gehele plangebied. De sociale geluiden zijn bij foeragerende en/of passerende individuen gehoord.
	Laatvlieger	Tenminste één foeragerend individu ten westen en ten oosten van de gasfabriek.

Tijdens de tellingen van 24 augustus en 15 september 2020 zijn gewone dwergvleermuizen waargenomen die sociale geluiden uitstootten terwijl ze passeerden. Sociale geluiden worden onder andere uitgestoten door mannelijke vleermuizen om vrouwtjes naar hun paarverblijf te lokken en om hun territorium af te bakenen. Indien deze geluiden vanaf een vaste plaats of territorium worden uitgestoten, duidt dit op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats en/of paarterritorium. Tijdens de inventarisaties werden de sociale geluiden al vliegend uitgestoten, wat duidt op sociale activiteit en mogelijk een paarverblijfplaats en paarterritorium in de omgeving.

Hoewel er meerdere individuen foeragerend en passerend langs en/of over de gebouwen zijn waargenomen, heeft het gebied geen belangrijke waarde als jachtgebied. Tijdens de inventarisaties zijn er geen hoge aantallen vleermuizen waargenomen. De vleermuizen zullen waarschijnlijk met name foerageren langs de watergang ten westen van het plangebied en het gebied ten zuidoosten van Oude-Tonge. Ook zijn er binnen het stedelijk gebied van Oude-Tonge voldoende alternatieven in de vorm van stedelijk groen.

Grondgebonden zoogdieren

De wildcamera's hebben verschillende (zoogdier)soorten vastgelegd. Welke soorten dit zijn en door welke van de twee camera's ze gefilmd zijn, is te zien in tabel 5. Er zijn geen waarnemingen gedaan van de Steenmarter. Op de beelden zijn geen strikt beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen.

Tabel 5: Waarnemingen m.b.v. wildcamera's met soort.

Camera	Diersoort
Camera 9	Bosmuis
	Bruine rat
	Egel
	Ekster
	Fazant
	Kat

Camera 30	Koolmees
	Merel
	Zanglijster
	Bosmuis
	Bruine rat
	Egel
	Ekster
	Gewone bosspitsmuis
	Groot koolwitje
	Heggenmus
	Kat
	Roodborst
	Rosse woelmuis

Vogels met een vaste verblijfplaats

Tijdens het tweede bezoek is er in de schuur ten zuiden van het plangebied aan de Heerendijk 23 een bezette kerkuilenkast aangetroffen. Ter plaatse was er één adult in de nok aanwezig en een tweede adult werd later zichtbaar, beiden roepend. Onder de kast zijn verse braakballen en verse uitwerpselen gevonden. Later op de avond is er, voor enige tijd, een roepende Kerkuil op de akker ten oosten van het plangebied waargenomen om 23:15 uur. Tijdens de andere inventarisaties zijn er geen kerkuilen gehoord. Wel zijn er op 11 september 2020 weer braakballen aangetroffen.

De braakballen zijn meegenomen en gedetermineerd. De braakballen bestonden uit 91 prooien en 254 fragmenten. De prooidieren bestaan uit de Bosspitsmuis spec., de Huisspitsmuis, de Rosse woelmuis, de Veldmuis, de Noordse woelmuis, woelmuis spec., en de Bosmuis.

Foto 2: Kerkuil kast in de schuur aan de Heerendijk 23 in Oude-Tonge, ten zuiden van het plangebied.

6. Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

Vleermuizen

Uit de inventarisaties blijkt dat er meerdere vleermuissoorten in en in de directe nabijheid van het plangebied voorkomen. Het gaat hier om de soorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis. Er zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig in het plangebied. Tevens zijn er geen aanwijzingen dat het gebouw gebruikt wordt als (massa) winterverblijfplaats en zijn er geen paar- en/of een zomerverblijfplaatsen aangetroffen.

Uit het onderzoek blijkt wel dat het plangebied door vleermuizen gebruikt wordt om te foerageren. De aantallen vleermuizen die waargenomen zijn, zijn echter laag en in de directe omgeving zijn voldoende alternatieve en geschikte foerageergebieden aanwezig. De vleermuizen zullen waarschijnlijk met name foerageren langs de watergang ten westen van het plangebied en het gebied ten zuidoosten van Oude-Tonge. Ook zijn er binnen het stedelijk gebied van Oude-Tonge voldoende alternatieven in de vorm van stedelijk groen.

Er hoeven vanuit de Wet natuurbescherming geen extra maatregelen getroffen te worden met betrekking tot de vleermuizen. Wel wordt er geadviseerd om zoveel mogelijk bomen en vegetatie te behouden en de werkzaamheden enkel bij daglicht en bij voorkeur in de winterperiode uit te voeren. Ook is het raadzaam om tijdens de werkzaamheden en in de nieuwe situatie zo min mogelijk verlichting te gebruiken en om maatregelen te nemen waardoor (licht)verstoring van de dieren zoveel mogelijk voorkomen wordt. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van amberkleurige verlichting en lichtbronnen die naar beneden gericht zijn.

Grondgebonden zoogdieren

In totaal zijn er vier verschillende soorten beschermde grondgebonden zoogdieren in het plangebied waargenomen door middel van de wildcamera's. De Bosmuis, de Egel, de Gewone bosspitsmuis en de Rosse woelmuis worden in de Wet natuurbescherming weliswaar als zogenaamde "overige beschermde soorten" genoemd, maar zij zijn door de Provincie Zuid-Holland vrijgesteld van actuele bescherming, waardoor deze soorten in Zuid-Holland niet vergunningplichtig zijn. Wel moet uiteraard voldaan worden aan de zorgplicht. De (strikt) beschermde Steenmarter is niet aangetroffen.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Er is tijdens de inventarisatie op 24 augustus een individu van de Kerkuil ten oosten van het plangebied waargenomen. Ook is de verblijfplaats ontdekt aan de Heerendijk 23a, ten zuiden van het plangebied. Doordat er slechts op één avond waarnemingen zijn van de Kerkuil nabij het plangebied behoort het plangebied niet tot het (essentiële)

foerageergebied van deze soort. De omliggende akkers zullen tot het (essentiële) leefgebied behoren. Wel dient er bij de uitvoering van de werkzaamheden en in de toekomstige situatie rekening gehouden te worden met het plaatsen van verlichting. Er dient zo min mogelijk verlichting bijgeplaatst te worden en verlichting mag alleen naar het plangebied gericht zijn en niet uitstralen naar buiten het plangebied. Vanuit de Wet natuurbescherming bestaat er daarom geen verder verplichting behalve de zorgplicht.

Referenties

ECOquickscan, 2020. *Quick scan flora en fauna Voormalig gasfabriek terrein te Oude-Tonge*. project-nummer: 20021

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

In het kader van de Wet natuurbescherming worden alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels en onderstaande soorten uit overige soortgroepen beschermd:

Amfibieën	Dwergvinvis	Otter	Weekdieren
<u>Habitatrichtlijn</u>	Gewone dolfin	Wilde kat	<u>Overige soorten</u>
Boomkikker	Gewone spitsdolfijn	Wolf	Bataafse stoommossel
Geelbuikvuurpad	Gewone vinvis	<u>Overige soorten</u>	Platte schijfhoren
Heikikker	Griend	Aardmuis	
Kamsalamander	Grijze dolfin	Boommarter	Sporenplanten/mossen
Knoflookpad	Kleine zwaardwalvis	Bosmuis	<u>Habitatrichtlijn</u>
Poelkikker	Narwal	Bunzing	Kleine vlotvaren
Rugstreeppad	Noordse vinvis	Damhert	<u>Overige soorten</u>
Vroedmeesterpad		Das	Blaasvaren
<u>Overige soorten</u>	Vleermuizen	Dwergmuis	Groensteel
Alpenwatersalamander	<u>Habitatrichtlijn</u>	Dwergspitsmuis	Schubvaren
Bruine kikker	Baardvleermuis	Edelhert	
Gewone pad	Brechsteins vleermuis	Eekhoorn	
Kleine watersalamander	Bosvleermuis	Egel	Zaadplanten
Meerkikker	Brandts vleermuis	Eikelmuis	<u>Habitatrichtlijn</u>
Middelste groene kikker	Franjestaart	Gewone Bosspitsmuis	Drijvende waterweegbree
Vinpootsalamander	Gewone dwergvleermuis	Gewone zeehond	Groenknolorchis
Vuursalamander	Gewone grootoorvleermuis	Grote bosmuis	Kruipend moerasscherm
	Grijze grootoorvleermuis	Haas	Liggende raket
Vissen	Grote hoefijzerneus	Hermelijn	Zomerschroeforchis
<u>Habitatrichtlijn</u>	Grote rosse vleermuis	Huisspitsmuis	
Houting	Ingekorven vleermuis	Konijn	<u>Overige soorten</u>
Steur	Kleine dwergvleermuis	Ondergrondse woelmuis	Akkerboterbloem
<u>Overige soorten</u>	Kleine hoefijzerneus	Ree	Akkerdoornzaad
Beekdonderpad	Laatvlieger	Rosse woelmuis	Akkerogentroost
Beekprik	Meervleermuis	Steenmarter	Beklierde ogentroost
Elrits	Mopsvleermuis	Tweekleurige bosspitsmuis	Berggamander
Gestippelde alver	Noordse vleermuis	Veldmuis	Bergnachtorchis
Grote modderkruiper	Rosse vleermuis	Veldspitsmuis	Blauw guichelheil
Kwabaal	Ruige dwergvleermuis	Wezel	Bokkenorchis
	Tweekleurige vleermuis	Waterspitsmuis	Bosboterbloem
	Vale vleermuis	Wezel	Bosdravik
		Wild zwijn	Brave hendrik
		Woelrat	Brede wolfsmelk
Zeezoogdieren	Landzoogdieren	Kreeftachtige	Breed wollegras
<u>Habitatrichtlijn</u>	<u>Habitatrichtlijn</u>	<u>Overige soorten</u>	Bruinrode wespenorchis
Bruinvis	Bever	Europese rivierkreeft	Dennenorchis
Bultrug	Hamster		Dreps
Butskop	Hazelmuis		Echte gamander
Dwergpotvis	Lynx		Franjgentiaan
Gestreepte dolfin	Noordse woelmuis		

Geelgroene Wespenorchis	Vliegenorchis	Haften	Soepschildpad
Geplooid vrouwenmantel	Vroege ereprijs	<u>Habitatrichtlijn</u>	Zandhagedis
Getande veldsla	Wilde averuit	Oeveraas	
Gevlekt zonneroosje	Wilde ridderspoor		<u>Overige soorten</u>
Glad biggenkruid	Wilde weit		Adder
Gladde zegge	Wolfskers	Libellen	Hazelworm
Groene nachtorchis	Zandwolfsmelk	<u>Habitatrichtlijn</u>	Levendbarende hagedis
Groot spiegelklokje	Zinkviooltje	Bronslibel	Ringslang
Grote bosaardbei	Zweedse kornoelje	Gaffellibel	
Grote leeuwenklauw		Gevlekte witsnuitlibel	
Honingorchis		Groene glazenmaker	
Kalkboterbloem	Dagvlinders	Mercurwaterjuffer	
Kalketrip	<u>Habitatrichtlijn</u>	Noordse winterjuffer	
Karthuizeranjer	Apollovlinder	Oostelijke witsnuitlibel	
Karwijselie	Boszandoog	Rivierrombout	
Kleine ereprijs	Donker pimpernelblauwtje	Sierlijke witsnuitlibel	
Kleine schorseneer	Tijmblauwtje		
Kleine wolfsmelk	Zilverstreephooibeestje	<u>Overige soorten</u>	
Kluwenklokje		Beekrombout	
Knollathyrus	<u>Overige soorten</u>	Bosbeekjuffer	
Knolspirea	Aardbeivlinder	Donkere waterjuffer	
Korensla	Bosparemoervlinder	Gevlekte glanslibel	
Kranskarwij	Bruin dikkopje	Gewone bronslibel	
Kruiptijm	Bruine eikenpage	Hoogveenglanslibel	
Lange zonnedaauw	Duinparemoervlinder	Kempense heidelibel	
Liggende ereprijs	Gentiaanblauwtje	Speerwaterjuffer	
Moerasgamander	Grote paremoervlinder		
Muurbloem	Grote bos		
Naakte lathyrus	Grote weerschijnvlinder	Kevers	
Naaldenkervel	Iepenpage	<u>Habitatrichtlijn</u>	
Pijlscheefkelk	Kleine heivlinder	Brede geelrandwaterroofkever	
Roggelelie	Kleine ijsvogelvlinder	Gestreepte waterroofkever	
Rood peperboompje	Kommavlinder	Juchtleerkever	
Rozenkransje	Sleedoornpage	Vermijoenkever	
Ruw parelzaad	Spiegeldikkopje		
Scherpkruid	Veenbesblauwtje	<u>Overige soorten</u>	
Schubzegge	Veenbesparemoervlinder	Vliegend hert	
Smalle raai	Veenhooibeestje		
Spits havikskruid	Veldparemoervlinder		
Steenbraam	Zilveren maan	Reptielen	
Stijve wolfsmelk		<u>Habitatrichtlijn</u>	
Stofzaad		Dikkopschildpad	
Tengere distel	Nachtvlinders	Gladde slang	
Tengere veldmuur	<u>Habitatrichtlijn</u>	Kemp's zeeschildpad	
Trosgamander	Teunisbloempijlstaart	Lederschildpad	
Veenbloembies		Muurhagedis	

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet Natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paar-verblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden moeten blijven of anderszins tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaapperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.